

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Asetuksella otettaisiin huomioon siirtolaskelmia merkittävästi vääristävät tilanteet, joka on kannatettava menettely. Vääristymistä voi tapahtua kertaeristä tai erilaisista kirjaus-/raportointimenettelyistä johtuen. Siirtyvien kustannusten tarkistus vaikuttaisi valtakunnalliseen kunnista hyvinvointialueille siirtyneeseen kustannukseen. Huomioitava on tarvittaessa myös siirtyviä kustannuksia pienentäneet, oleelliset erät. Hyvinvointialueiden kannalta tulee huolehtia siitä, että valtakunnallinen - kasvanut tai pienentynyt kustannus - käsitellään hyvinvointialuille tasa-arvoisesti ja toisaalta huomioiden kustannustaso ja todelliset kustannukset 2023 lähtien.

Tarkastusmenettely ei saa olla liian raskas eikä hidas. Hyvinvointialueiden talous- ja palkkahallinto ovat siirtymävaiheessa merkittävästi ylikuormittuneet. Mahdolliset muutokset rahoituslaskelmassa vaikuttaisivat jo vuoden 2023 rahoitukseen. Rahoitustilanteen epävarmuus on jo nyt heikentänyt hyvinvointialueiden mahdollisuutta arvioida talouttaan. Mahdollinen rahoituslaskelmien valmistumisen viivästyminen vuodelle 2023 ja 2024 haastavat myös talousarviovalmistelua 2024.

Tarkistettavat tiedot tuleekin yksilöidä riittävästi ja pitäytyä merkittävässä kustannuksissa tarkistustyön määrän hallitsemiseksi ja vertailukelpoisuuden varmistamiseksi. Laskelmien tarkastusmahdollisuus syksyllä 2023 on hyvä mahdollisten virheiden ja sen myötä pysyvien vaikutusten oikaisemiseksi.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset
2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät
3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä
4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen
5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen
6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot

Hyvinvointialueen näkökulmasta tulee huomioida, että kuntayhtymän ohjauksen johdosta alijäämää on saattanut muodostua tuotehinnoittelun alihintaisuuden vuoksi, ts. alijäämän olisi pitänyt todellisuudessa ohjautua kuntalaskutuksena kunnille.

Kymenlaakso (Kymsote) on noudattanut ohjeistusta palkkaharmonisaation toteuttamisesta kuntayhtymässä 2022. Koko palkkaharmonisaatio on toteutettu kerralla, eikä sisällä takautuvia harmonisaatiokustannuksia. Vuoden 2022 kuntayhtymän tilinpäätökseen tämä tarkoitti eli 20 milj. euron lisäkuluja henkilöstökuluna ja lomapalkkavelan kasvuna. Tämä näkyy aikaisempiin vuosiin verrattuna lisäkuluja kuntayhtymässä ja alijäämän kattamisen kautta jäsenkunnille. Hyvinvointialueet ja kunnat ovat eriarvoisessa asemassa tämän osalta. Hyvinvointialueen näkökulmasta on todettava, että mikäli kuluosuus poistettaisiin KymenHVA:n rahoituspohjasta, todellinen kulu jäisi aiheettomasti kattamatta hyvinvointialueella. Toisaalta kuntien näkökulmasta on ymmärrettävää, että käsittelytapa koetaan rangaistuksena kuntayhtymän viimeisenä vuotena tehdystä, sääntelyn mukaisesta palkkausmuutoksesta. Kyse on käsityksemme mukaan erästä, joka - jos erää huomioitaisiin - tulisi huomioida hyvinvointialueilla koko kustannuspohjan kasvuna aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vastaavia eriä ovat yleinen kustannustason nousu ja palkkaratkaisun ylisuuret kustannusvaikutukset vuosista 2023 ja 2024 lähtien. Kyse on kokonaisuudessaan rahoituksen riittävydestä riippumatta siitä, käynnistyivätkö hyvinvointialueet 2023 alussa.

Huomioon otettavien erien osalta on tärkeää kuntien yhdenmukainen menettely tietojen raportoinnissa.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

-

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Selvityksessä tulee keskittyä merkittäviin eriin.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Menettelyssä näemme riskinä suuren työmäärän hyvin lyhyellä varoitusaajalla (kesäkuun 2023 aikana) ja rahoituslaskelmien 2023 ja 2024 viivästymisen edelleen. Riskiä tulee hallita laajuuden rajoittamisella ja mielellään ministeriötyönä tehtävänä tilasto-/raporttianalyysinä tukemassa kunnista ja hyvinvointialueilta (kuntayhtymältä) tehtävää tietopyyntöä.

6. Muita huomioita.

Selvityksen perusteella mahdollisesti tehtävä oikaisu olisi pysyvä. Tämä ei mielestämme poista tai vähennä tarvetta rahoitusmallin edelleen kehittämiseksi niin, että hyvinvointialueet voisivat keskittyä saavutettavien ja vaikuttavien sotepe-palveluiden toteuttamiseen kustannustehokkaasti, huomioiden mm. hyvinvointialueiden demografiset, riski- ja sairastavuusnäkökulmat. Rahoitusmallin ymmärrettävyyteen ja läpinäkyvyyteen tulee kiinnittää kehittämisessä huomiota.

Kälviäinen Kati
Kymenlaakson hyvinvointialue